

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Hornicko-geologická fakulta

BEZPEČNOST PRÁCE A POŽÁRNÍ OCHRANA

(E-learningová podpora)

Jaroslava Koudelková

Ostrava

Obsah

1	ÚVOD	8
2	CO JE BOZP?.....	9
2.1	DEFINICE BOZP.....	9
2.1.1	Legislativa a BOZP	10
2.1.2	Na koho se BOZP vztahuje a kdo je za BOZP odpovědný	11
2.1.3	Principy BOZP	11
2.1.4	BOZP a školení zaměstnanců.....	11
2.1.5	Dokumentace BOZP a roční prověrka BOZP	11
2.1.6	BOZP závěrem.....	12
3	PRÁVNÍ A OSTATNÍ PŘEDPISY K ZAJIŠTĚNÍ BOZP.....	14
3.1	ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY BOZP	15
3.2	PRÁVNÍ A OSTATNÍ PŘEDPISY K ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI JSOU PŘEDPISY: 15	
3.3	ZÁKON Č. 262/2006 Sb., ZÁKONÍK PRÁCE	16
3.4	ZÁKON 309/2006 Sb.	16
3.5	SMĚRNICE EU A JEJICH PROVÁDĚCÍ PŘEDPISY V ČR.....	16
3.5.1	Směrnice Rady 89/391/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci.....	16
3.5.2	Směrnice rady 89/654/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti 17	
3.5.3	Směrnice Rady týkající se poskytování a používání pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků	17
3.5.4	Směrnice Rady 90/270/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro práci se zobrazovacími jednotkami.....	18
3.5.5	Směrnice Rady 90/269/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro ruční manipulaci s břemeny spojenou s rizikem, zejména poškození páteře, pro zaměstnance.....	18
3.6	DALŠÍ OBECNÉ PŘEDPISY TÝKAJÍCÍ SE BEZPEČNOSTI PRÁCE	19
4	POVINNOSTI A PRÁVA ZAMĚSTNANCE A ZAMĚSTNAVATELE V OBLASTI PÉČE O BOZP DLE ZP.....	22
4.1	ZÁKLADNÍ POVINNOSTI ZAMĚSTNAVATELE V OBLASTI PÉČE O BEZPEČNOST A OCHRANU ZDRAVÍ PŘI PRÁCI 23	
4.2	PRÁVA A POVINNOSTI ZAMĚSTNANCŮ V OBLASTI BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI	24
4.3	ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍTOMNOSTI ALKOHOLU NEBO JINÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY NA PRACOVÍŠTI.....	25
5	OSOBNÍ OCHRANNÉ PRACOVNÍ PROSTŘEDKY	30
5.1	CO TO JSOU OOPP?.....	31
5.2	OCHRANNÝMI PROSTŘEDKY PRO ÚČELY TOHOTO NAŘÍZENÍ NEJSOU	32
5.3	ROZDĚLENÍ DRUHŮ PRACÍ PODLE ZNEČIŠTĚNÍ A DOPORUČENÁ MNOŽSTVÍ ČISTICÍCH PROSTŘEDKŮ	33
6	BEZPEČNOSTNÍ ZNAČKY, SIGNÁLY A VÝZNAM BAREV Z HLEDISKA BOZP.....	36
6.1	BEZPEČNOSTNÍ ZNAČKY A SIGNÁLY	36
6.1.1	Skládování nebezpečných látek a potrubní vedení, které tyto látky vedou ve smyslu značení ...	42
7	PRACOVNÍ ÚRAZ – POVINNOSTI ZAMĚSTNAVATELE, ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN A OKOLNOSTÍ VZNIKU PÚ, POVINNOSTI ZAMĚSTNANCE V PŘÍPADĚ VZNIKU PÚ.....	45

7.1	PRACOVNÍ ÚRAZ – POVINNOSTI ZAMĚSTNAVATELE	46
7.2	ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN A OKOLNOSTÍ VZNIKU PRACOVNÍHO ÚRAZU	49
7.3	CO SE ROZUMÍ POD POJMEM „PLNĚNÍ PRACOVNÍCH ÚKOLŮ“ A „PŘÍMÁ SOUVISLOST S PLNĚNÍM PRACOVNÍCH ÚKOLŮ“?	50
7.3.1	<i>Plnění pracovních úkolů</i>	50
7.3.2	<i>V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů jsou:</i>	50
7.4	ROZSAH NÁHRADY ŠKODY A NEMAJETKOVÉ ÚJMY A ZPROŠTĚNÍ SE POVINNOSTI K NÁHRADĚ ŠKODY A NEMAJETKOVÉ ÚJMY	51
7.4.1	<i>Rozsah náhrad</i>	51
7.4.2	<i>Zproštění se povinnosti k náhradě škody a nemajetkové újmy</i>	52
8	ZDRAVOTNÍ ZPŮSOBILOST ZAMĚSTNANCE, PRACOVNĚ LÉKAŘSKÉ SLUŽBY, LHŮTY PROHLÍDEK	55
8.1	PRACOVNĚ LÉKAŘSKÉ PROHLÍDKY	56
8.1.1	<i>Vstupní prohlídka</i>	56
8.1.2	<i>Periodická prohlídka</i>	56
8.1.3	<i>Mimořádná prohlídka</i>	57
8.1.4	<i>Výstupní prohlídka</i>	58
9	INSPEKCE PRÁCE NA ÚSEKU BOZP	60
9.1	SÚIP A INSPEKTORÁTY KONTROLUJÍ DODRŽOVÁNÍ POVINNOSTÍ VYPLÝVAJÍCÍCH Z	61
9.1.1	<i>SÚIP a inspektoráty rovněž kontrolují dodržování</i>	62
9.2	PŮSOBNOST ÚŘADU A INSPEKTORÁTŮ SE NEVZTAHUJE NA	62
9.3	TECHNICKÁ INSPEKCE ČESKÉ REPUBLIKY (TIČR)	62
10	KATEGORIZACE PRÁCE A ZAŘAZOVÁNÍ DO KATEGORIÍ, RIZIKOVÁ PRACOVÍŠTĚ, RIZIKOVÉ PRÁCE	63
10.1	KATEGORIZACE PRÁCE	63
10.1.1	<i>Faktory rozhodující o zařazení práce do kategorií</i>	64
10.2	ZAŘAZOVÁNÍ PRACÍ DO KATEGORIÍ	64
10.2.1	<i>Kategorie práce</i>	64
10.2.2	<i>Rozhodnutí o zařazení</i>	65

Seznam zkratk

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

OZO – odborně způsobilá osoba

OOPP – osobní ochranné pracovní prostředky

SÚIP - Státní úřad inspekce práce

Seznam obrázků

Obrázek 1 Cedule a štítky	37
Obrázek 2 Světelné signály	37
Obrázek 3 Akustické signály	37
Obrázek 4 Signály rukama	38
Obrázek 5 Značka zákazu	39
Obrázek 6 Značka výstrahy	40
Obrázek 7 Značka příkazu	40
Obrázek 8 Informativní značka	41
Obrázek 9 Informativní značky pro věcný prostředek požární ochrany	41
Obrázek 10 Značky pro označení rizika střetu osob s překážkami nebo rizika pádu	42
Obrázek 11 Označování chemických látek a směsí	43
Obrázek 12 Příklady značení nosných médií	44

1 Úvod

Tato studijní opora představuje učební pomůcku, která je zpracovaná v souladu s osnovami předmětu Bezpečnost práce a požární ochrana. Předmět se zabývá stěžejními otázkami v oblasti BOZP, hygieny práce a požární ochrany. Poskytuje obecný přehled o zásadách bezpečné práce a seznamuje posluchače s legislativní úpravou BOZP a hygieny práce. Vysvětluje rizika pracovního prostředí, jejich působení, hodnocení a minimalizaci v pracovním prostředí, a to včetně rizik závažných nehod a průmyslových havárií. Dále studenti získávají potřebné informace z oblasti požární ochrany, organizace jednotek požární ochrany, jejich zásahové činnosti, technického vybavení a prevence požárů.

2 Co je BOZP?

Cíle kapitoly

Tato kapitola seznámí posluchače s definicí a náplní BOZP. Vysvětlí proč je BOZP součástí každého podniku

Stručný obsah kapitoly

Definice BOZP.

Cíl BOZP.

Oblasti BOZP.

Získáte

Posluchač získá přehled o principech a odpovědnosti za BOZP.

Základní dovedností bude vysvětlit zkratku BOZP, sdělit základní předpisy týkající se BOZP.

Budete umět

- Vyjmenovat oblasti týkající se BOZP.
- Sdělit, co je součástí BOZP.

Čas

Budete potřebovat v průměru asi 1,5 hodiny ke studiu této kapitoly.

2.1 Definice BOZP

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (zkratka BOZP) je interdisciplinární nebo též mezivědní obor, který lze definovat také jako legislativou stanovená pravidla nebo opatření, jejichž úkolem je předcházet ohrožení nebo poškození lidského zdraví při pracovním procesu.

Co je cílem BOZP

BOZP je souhrnem všech opatření ze strany zaměstnavatele, která mají za cíl zamezit vzniku ohrožení či poškození zdraví nebo ztrátám na životech pracovníků. Opatření

mohou mít povahu technologickou, technickou, právní, organizační či administrativní. Soubor těchto opatření je obecně nazýván prevence rizik.

Zaměstnavateli při zajišťování úkolů prevence rizik pomáhá osoba odborně způsobilá v prevenci rizik v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Této osobě se říká bezpečnostní technik, lidově též "bezpečák", nebo přesněji "OZO" (odborně způsobilá osoba). Tato osoba je dnes více méně poradním nikoli výkonným orgánem zaměstnavatele. Většina odborně způsobilých osob dnes již pracuje v týmu nebo organizacích, které jsou schopny lépe zajistit komplexní služby v BOZP.

BOZP tvoří celá řada oblastí a problematik. Jedná se zejména o:

- ✓ management a řízení rizik (vyhledání a hodnocení rizik, kategorizace)
- ✓ technické a organizační požadavky na pracovní prostředí, na organizaci práce a na pracovní postupy,
- ✓ školení zaměstnanců,
- ✓ poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků a ochranných nápojů,
- ✓ zakázané práce a pracoviště (obecně zakázané práce a práce a pracoviště zakázané některým skupinám zaměstnanců),
- ✓ bezpečnost technických zařízení (vyhrazených, tzn. elektrických, plynových, tlakových a zdvihacích, ale i ostatních),
- ✓ hygienu práce,
- ✓ pracovně-lékařské služby (kontroly pracovišť, zdravotní prohlídky zaměstnanců atd.),
- ✓ ergonomii,
- ✓ bezpečnostní značení a signály,
- ✓ řešení pracovních úrazů a nemoci z povolání.

Do problematiky zajištění BOZP se též prolíná požární ochrana, krizový management a velmi okrajově i firemní ekologie (ochrana životního prostředí u zaměstnavatele).

2.1.1 Legislativa a BOZP

Nejdůležitějším zákonem z pohledu BOZP je zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce, ze kterého vychází základní požadavky na vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Mezi další zásadní předpisy patří zákon č. 309/2006 Sb. O zajištění dalších podmínek BOZP. Oblast BOZP dále upravují jiné zákony, předpisy a nařízení, které jsou zaměřeny na konkrétní činnosti a úkony v organizaci. Jen pro představu, aktuálně se jedná o cca 104 zákonů a vyhlášek (pokud nepočítáme normy).

2.1.2 Na koho se BOZP vztahuje a kdo je za BOZP odpovědný

BOZP se vztahuje nejen na zaměstnavatele, ale také na všechny fyzické osoby, které legálně přicházejí do kontaktu s pracovními činnostmi zaměstnanců. Výše zmíněným zaměstnavatelem, se v souladu s právními předpisy ČR a vůbec filozofií EU ve vztahu k BOZP, rozumí i všechny podnikající fyzické osoby.

Za trvalé zajištění BOZP v organizaci je zejména odpovědný zaměstnavatel. Dále pak vedoucí zaměstnanci, a to v rozsahu pracovních míst, která zastávají. Odpovědnost za plnění práv a povinností v oblasti BOZP může mít trestněprávní následky.

2.1.3 Principy BOZP

Hlavními principy BOZP, dle výše zmíněných zákonů, je zejména provádění tzv. řízení a analýza rizik, provádění kontrol stavu a fungování opatření BOZP s následným zlepšováním tohoto stavu a odstraňováním zjištěných neshod a závad. Vždy se má za to, že by zaměstnavatelé a zaměstnanci měli rizikům preventivně předcházet, nikoli řešit důsledky.

2.1.4 BOZP a školení zaměstnanců

Termín školení bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci („školení BOZP“) náš právní řád nezná, nicméně je obecně uznáváno, že vyplývá z § 103, a to v článku 2), Zákoníku práce, kde je stanoveno, že zaměstnavatel je povinen zajistit svým zaměstnancům školení o právních a bezpečnostních předpisech v oblasti BOZP. Školení zaměstnanců na podmínky BOZP je jednou ze základních povinností každého zaměstnavatele – bez výjimky. Na opak školení BOZP musí absolvovat každý zaměstnanec, a to v době, která je zákonem přímo předepsána (více viz níže).

2.1.5 Dokumentace BOZP a roční prověrka BOZP

Povinnou součástí každé organizace mající zaměstnance, je také zpracování dokumentace BOZP a pravidelné provádění proverek BOZP.

Dokumentace je soubor dokumentů, které jsou zpracovány vždy přesně pro činnosti a rizika v dané organizaci. Patří mezi ně např. Průřezová směrnice BOZP, Posouzení a zhodnocení rizik, Kategorizace prací, Záznamy o pracovních úrazech, Směrnice pro přidělování OOPP a jiné směrnice a místně provozní bezpečnostní předpisy, které jsou vždy přizpůsobeny organizační struktuře a podmínkám v organizaci. Dokumentace BOZP je zpracována většinou při zaměstnání už prvního zaměstnance a je nezbytné ji průběžně aktualizovat, a to ať z důvodu interně organizačního nebo z důvodu změny v legislativě. Obvykle k aktualizaci dokumentace dochází v rámci provádění proverek BOZP.

Smyslem prověrky BOZP je pak komplexní kontrola a nastavení systému BOZP v konkrétní organizaci a to ve vztahu k právnímu řádu České republiky a dále vůči interním předpisům uvnitř společnosti. Prověrka se skládá zejména z fyzické kontroly pracovišť a prověření, zda dokumenty odpovídají skutečnosti a naopak. Z každé roční prověrky by měl být vyhotoven písemný zápis, ve

kterém budou mj. uvedeny závady a nedostatky, které byly v rámci šetření zjištěny. Tyto je potřeba obratem odstranit a dále pak zajistit opatření, aby se již neopakovaly.

2.1.6 BOZP závěrem

BOZP je povětšinou zaměstnavateli vnímána spíše jako povinnost a zákonná nutnost nežli oblast, která by organizaci něco „přinášela“ nebo „vydělávala“. Nicméně je potřeba si uvědomit, že lidský život je jen jeden, a tak pokud zaměstnavatel chce, aby pod jeho příkazy pracovali lidské bytosti, musí jim umožnit podmínky pro bezpečný výkon práce. Jako zaměstnavatel nesmíte v BOZP primárně hledat krátkodobý zisk v podobě peněz, ale spíše dlouhodobý přínos z pohledu uvědomělého a zodpovědného zaměstnavatele, pro kterého je radost pracovat.

Shrnutí

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci je součástí každého podniku. Je dána jak legislativně, tak i potřebou zaměstnavatele zajistit zvýšení bezpečnosti a zlepšení pracovních podmínek.

Kontrolní otázky

1. Co je to BOZP?
2. Dva nejdůležitější zákony, o které se BOZP opírá?
3. Na koho se BOZP vztahuje?
4. Kdo je za BOZP odpovědný?

Použitá literatura

- [1] ŠIMEK Martin. *Co je BOZP? Definice, cíle, legislativa a principy* [online]. BOZP.cz [cit. 26. 7. 2017] Dostupné <https://www.bozp.cz/aktuality/co-je-bozp/>

Správné odpovědi

1. Co je to BOZP?
Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (zkratka BOZP) je interdisciplinární nebo též mezivědní obor, který lze definovat také jako legislativou stanovená pravidla nebo opatření, jejichž úkolem je předcházet ohrožení nebo poškození lidského zdraví při pracovním procesu.
2. Dva nejdůležitější zákony, o které se BOZP opírá?
Nejdůležitějším zákonem z pohledu BOZP je zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce, ze kterého vychází základní požadavky na vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Mezi další zásadní předpisy patří zákon č. 309/2006 Sb. O zajištění dalších podmínek BOZP.

3. Na koho se BOZP vztahuje?

BOZP se vztahuje nejen na zaměstnavatele, ale také na všechny fyzické osoby, které legálně přicházejí do kontaktu s pracovními činnostmi zaměstnanců. Výše zmíněným zaměstnavatelem, se v souladu s právními předpisy ČR a vůbec filozofií EU ve vztahu k BOZP, rozumí i všechny podnikající fyzické osoby.

4. Kdo je za BOZP odpovědný?

Za trvalé zajištění BOZP v organizaci je zejména odpovědný zaměstnavatel. Dále pak vedoucí zaměstnanci, a to v rozsahu pracovních míst, která zastávají.

3 Právní a ostatní předpisy k zajištění BOZP

Cíle kapitoly

Tato kapitola seznámí posluchače s obecně závaznými předpisy týkajícími se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Vysvětlí jejich vztah k předpisům Evropské unie.

Stručný obsah kapitoly

Předpisy týkající se BOZP.

Druhy právních předpisů.

Sbírka zákonů.

Získáte

Posluchač získá přehled o předpisech, které se týkají BOZP. Dále zjistí provázanost předpisů EU s českou legislativou.

Budete umět

Vyjmenovat základní předpisy související s BOZP a sdělit hlavní požadavky EU na implementaci směrnic do legislativy ČR.

Čas

Budete potřebovat v průměru asi 1,5 hodiny ke studiu této kapitoly.

3.1 Základní právní předpisy BOZP

- **Zákon č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, v platném znění, §349 a část V.
- **Zákon č. 309/1999 Sb.**, o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, v platném znění

3.2 Právní a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou předpisy:

- na ochranu života a zdraví,
- předpisy hygienické a protiepidemické,
- technické předpisy,
- technické dokumenty a technické normy,
- stavební předpisy,
- dopravní předpisy,
- předpisy o požární ochraně
- předpisy o zacházení:
 - •s hořlavinami,
 - •výbušninami,
 - •zbraněmi,
 - •radioaktivními látkami,
 - •chemickými látkami a chemickými přípravky
 - •a jinými látkami škodlivými zdraví,
- pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví.

Ve Sbírce zákonů se vyhláší uveřejněním jejich plného znění

a) ústavní zákony,

b) zákony,

c) zákonná opatření Senátu,

d) nařízení vlády,

e) právní předpisy vydávané ministerstvy a ostatními ústředními správními úřady; právní předpisy jiných správních úřadů a právnických osob, pokud na základě zvláštního

Platnost a účinnost právních předpisů

- *Právní předpisy nabývají platnosti dnem jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů.*
- *Dnem vyhlášení právního předpisu je den rozeslání příslušné částky Sbírky zákonů, uvedený v jejím záhlaví.*
- *Pokud není stanovena účinnost pozdější, nabývají právní předpisy účinnosti patnáctým dnem po vyhlášení. Vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze výjimečně stanovit dřívější počátek účinnosti, nejdříve však dnem vyhlášení.*
- *Právní předpisy uvedené v §1 odst. 1 písm. d) a e) mohou být vyhlášeny nejdříve dnem, v němž je vyhlášen zákon, k jehož provedení jsou vydány; účinnosti mohou nabýt nejdříve dnem, k němuž nabývá účinnosti zákon, k jehož provedení jsou vydány.*

3.3 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

ČÁST PÁTÁ - BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI §101-108

3.4 Zákon 309/2006 Sb.

kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)

3.5 Směrnice EU a jejich prováděcí předpisy v ČR

- a) Směrnice Rady 89/391/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci
- b) Směrnice Rady 89/654/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti
- c) Směrnice Rady týkající se poskytování a používání pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků
- d) Směrnice Rady 90/270/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro práci se zobrazovacími jednotkami
- e) Směrnice Rady 90/269/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro ruční manipulaci s břemeny spojenou s rizikem, zejména poškození páteře, pro zaměstnance

3.5.1 Směrnice Rady 89/391/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci

Prováděcí právní předpis v ČR

- 1) zákon č. 262/2006 Sb.
- 2) Zákon č. 309/ 2006 Sb.

3.5.2 Směrnice rady 89/654/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti

Prováděcí předpisy:

- 1) Zákon 309/2006 Sb. o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
- 2) Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci
- 3) Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí

3.5.3 Směrnice Rady týkající se poskytování a používání pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků

Prováděcí předpisy:

- 1) Zákon č. 262/2006 Sb.

§104 Osobní ochranné pracovní prostředky, pracovní oděvy a obuv, mycí, čisticí a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje

§106 Práva a povinnosti zaměstnance

- 2) Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

§7 Rizikové faktory pracovních podmínek a kontrolovaná pásma

§17 o jiných osobách, které musí používat OOPP

- 3) Nařízení vlády 361/2007 Sb.

§11 Minimální opatření k ochraně zdraví při práci, bližší hygienické požadavky na pracoviště a pracovní prostředí

§12 Minimální opatření k ochraně zdraví před účinky nadměrné expozice

§15 Minimální opatření k ochraně zdraví při práci, bližší hygienické požadavky na pracoviště, bližší požadavky na pracovní postupy

§21 Minimální opatření k ochraně zdraví, bližší hygienické požadavky na pracoviště, bližší požadavky na pracovní postupy, obsah školení

§38 Minimální opatření k ochraně zdraví při práci, bližší hygienické požadavky na pracoviště a jeho označení, bližší požadavky na pracovní postupy, informace k ochraně zdraví

§39 Zařazení bezpečnostních přestávek

- 4) Nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky
- 5) Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků

3.5.4 Směrnice Rady 90/270/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro práci se zobrazovacími jednotkami

Prováděcí předpis:

- 1) Nařízení vlády 361/2007 Sb.
 - §1 bližší požadavky na práci se zobrazovacími jednotkami
 - §34 Vymezení zrakové zátěže
 - §50 Bližší hygienické požadavky na zobrazovací jednotky

3.5.5 Směrnice Rady 90/269/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro ruční manipulaci s břemeny spojenou s rizikem, zejména poškození páteře, pro zaměstnance

Prováděcí předpis:

- 1) Zákon 309/2006 Sb. o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
 - §5 Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy
 - 2) Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci §28-30
 - §28 Vymezení ruční manipulace s břemenem
 - §29 Hodnocení zdravotního rizika, hygienické limity, bližší požadavky na způsob organizace práce a pracovní postupy a informace k ochraně zdraví
 - §30 Minimální opatření k ochraně zdraví při práci, bližší hygienické požadavky na pracoviště, bližší požadavky na pracovní postupy
- Příloha 1 Třídy práce související s rizikovými faktory, které jsou důsledkem nepříznivých mikroklimatických podmínek
- 3) Nařízení vlády 101/2005 Sb. o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí
- Příloha č. 10 Skladování a manipulace s materiálem a břemeny

3.6 Další obecné předpisy týkající se bezpečnosti práce

- 1) Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamů o úrazu
- 2) Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- 3) Zákon č. 255/2015 Sb., o kontrole
- 4) Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, v platném znění
- 5) Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce
- 6) Vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli
- 7) Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci
- 8) Nařízení vlády č. 291/2015 Sb., o ochraně zdraví před neionizujícím zářením
- 9) Nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací
- 10) Vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče)
- 11) Vyhláška č. 180/2015 Sb., pracích a pracovištích, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a o podmínkách, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích)
- 12) Nařízení vlády č. 375/2017 Sb., o vzhledu, umístění a provedení bezpečnostních značek a značení a zavedení signálů
- 13) Vyhláška č. 392/2003 Sb., o bezpečnosti provozu technických zařízení a o požadavcích na vyhrazená technická zařízení tlaková, zdvihací a plynová při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem
- 14) Vyhláška č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti
- 15) Vyhláška č. 19/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená zdvihací zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti

- 16) Vyhláška č. 73/2010 Sb., o stanovení vyhrazených elektrických technických zařízení, jejich zařazení do tříd a skupin a o bližších podmínkách jejich bezpečnosti (vyhláška o vyhrazených elektrických technických zařízeních)
- 17) Vyhláška č. 21/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti
- 18) Nařízení vlády č. 101/205 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí
- 19) Nařízení vlády 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí
- 20) Vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení

Shrnutí

Legislativa týkající se BOZP vychází z požadavků a nařízení Evropské unie. Požadavky EU jsou implementovány do národních předpisů.

Z tohoto vychází, že Česká republika v oblasti BOZP se řídí především dvěma zákony, které říkají, co máme dělat a následně velkým množstvím prováděcích předpisů (nařízení vlády, vyhlášky), které vysvětlují, jak to máme dělat.

Kontrolní otázky

1. Které dva základní předpisy v ČR se zabývají BOZP?
2. Jaké druhy právních předpisů mohou zajišťovat BOZP?
3. Které směrnice EU jsou implementovány do prováděcích předpisů ČR a kterými oblastmi se zabývají?

Použitá literatura

- [1] Základní právní předpisy BOZP, dostupné on-line z <https://www.bozpinfo.cz/zakladni-pravni-predpisy-bozp>, [cit. 29.8.2018].

Správné odpovědi

Které dva základní předpisy v ČR se zabývají BOZP?

- a) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, §349 a část V.
- b) Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, v platném znění

Jaké druhy právních předpisů mohou zajišťovat BOZP?

Právní a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou předpisy na ochranu života a zdraví, předpisy hygienické a protiepidemické, technické předpisy, technické dokumenty a technické normy, stavební předpisy, dopravní předpisy, předpisy o požární ochraně a předpisy o zacházení s hořlavinami, výbušninami, zbraněmi, radioaktivními látkami, chemickými látkami a chemickými přípravky a jinými látkami škodlivými zdraví, pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví.

Které směrnice EU jsou implementovány do prováděcích předpisů ČR a kterými oblastmi se zabývají?

- a) Směrnice Rady 89/391/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci
- b) Směrnice Rady 89/654/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti
- c) Směrnice Rady týkající se poskytování a používání pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků
- d) Směrnice Rady 90/270/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro práci se zobrazovacími jednotkami
- e) Směrnice Rady 90/269/EHS o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro ruční manipulaci s břemeny spojenou s rizikem, zejména poškození páteře, pro zaměstnance

4 Povinnosti a práva zaměstnance a zaměstnavatele v oblasti péče o BOZP dle ZP

Cíle kapitoly

Tato kapitola seznámí posluchače se základními povinnostmi a právy zaměstnavatele a zaměstnance v oblasti péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Jelikož lze očekávat zájem o důsledky a dopady pracovního prostředí nebo vykonávané práce na jejich zdravotní stav ze strany zaměstnanců, bude užitečné si říct, jaké povinnosti má zaměstnavatel ze zákona plnit.

Právní úprava klade důraz na hlavní cíl při zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jímž je předcházení nebo omezování rizik, která ohrožují při výkonu práce zdraví zaměstnanců (preventivní povinnost zaměstnavatele). Zcela adresně se pak péče o bezpečnost a ochranu zdraví vztahuje k plnění pracovních povinností vedoucích zaměstnanců.

Stručný obsah kapitoly

Základní povinnosti zaměstnavatele v oblasti péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Práva a povinnosti zaměstnanců v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Zjišťování přítomnosti alkoholu nebo jiné návykové látky na pracovišti.

Získáte

Základní informace o povinnostech zaměstnavatele v rámci BOZP, taktéž o povinnostech a právech zaměstnance. Zjistíte správný postup, práva a povinnosti při ujišťování přítomnosti alkoholu nebo jiné návykové látky na pracovišti.

Budete umět

Sdělit základní povinnosti zaměstnavatele v dané oblasti. Budete umět vyjmenovat práva a povinnosti zaměstnance v rámci BOZP stanovených ZP.

Čas

Budete potřebovat v průměru asi 2,5 hodiny ke studiu této kapitoly.

4.1 Základní povinnosti zaměstnavatele v oblasti péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, § 103

Zaměstnavatel je povinen

- 1) nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával **zakázané práce** a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti,
- 2) informovat zaměstnance o tom, do jaké **kategorie** byla jím vykonávaná **práce zařazena**; kategorizaci prací upravuje zvláštní právní předpis,
- 3) zajistit, aby práce v případech stanovených zvláštním právním předpisem vykonávali pouze zaměstnanci, kteří mají **platný zdravotní průkaz**, kteří se podrobili zvláštnímu **očkování** nebo mají doklad o odolnosti vůči nákaze,
- 4) sdělit zaměstnancům, které zařízení závodní preventivní péče jim poskytuje **závodní preventivní péči** a jakým druhům očkování a jakým **preventivním prohlídkám a vyšetřením** souvisejícím s výkonem práce jsou povinni se podrobit, umožnit zaměstnancům podrobit se těmto očkováním, prohlídkám a vyšetřením v rozsahu stanoveném zvláštními právními předpisy nebo rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví,
- 5) **nahradit** zaměstnanci, který se podrobí preventivní prohlídce, vyšetření nebo očkování, **případnou ztrátu na výdělku**, a to ve výši průměrného výdělku, popřípadě ve výši rozdílu mezi náhradou mzdy nebo platu nebo nemocenským a průměrným výdělkem,
- 6) zajistit zaměstnancům, zejména zaměstnancům v pracovním poměru na **dobu určitou, zaměstnancům agentury práce dočasně přiděleným k výkonu práce k jinému zaměstnavateli**, mladistvým zaměstnancům, podle potřeb vykonávané práce dostatečné a **přiměřené informace a pokyny o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci** podle tohoto zákona a podle zvláštních právních předpisů, zejména formou seznámení s riziky, výsledky vyhodnocení rizik a s opatřeními na ochranu před působením těchto rizik, která se týkají jejich práce a pracoviště,
- 7) zabezpečit, aby zaměstnanci jiného zaměstnavatele vykonávající práce na jeho pracovištích obdrželi před jejich zahájením vhodné a přiměřené **informace a pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci** a o přijatých opatřeních, zejména ke **zdoalávání požárů**, poskytnutí **první pomoci a evakuace fyzických osob** v případě mimořádných událostí,
- 8) jestliže při práci přichází v úvahu expozice rizikovým **faktorům poškozujícím plod v těle matky**, **informovat o tom zaměstnankyně**. Těhotné zaměstnankyně, zaměstnankyně, které kojí, a zaměstnankyně - matky do konce devátého měsíce po porodu je dále povinen seznámit s riziky jejich možnými účinky na těhotenství, kojení nebo na jejich zdraví a

učinít potřebná opatření, včetně opatření, která se týkají snížení rizika psychické a fyzické únavy a jiných druhů psychické a fyzické zátěže spojené s vykonávanou prací, a to po celou dobu, kdy je to nutné k ochraně jejich bezpečnosti nebo zdraví dítěte,

- 9) umožnit zaměstnanci **nahlížet do evidence**, která je o něm vedena v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- 10) zajistit zaměstnancům **poskytnutí první pomoci**,
- 11) **nepoužívat** takového způsobu odměňování prací, při kterém jsou zaměstnanci vystaveni **zvýšenému nebezpečí újmy na zdraví** a jehož použití by vedlo při zvyšování pracovních výsledků k ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců,
- 12) zajistit dodržování **zákazu kouření** na pracovištích stanoveného zvláštními předpisy (z. č. 379/2005 Sb.)

4.2 Práva a povinnosti zaměstnanců v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

- Zákon č. **262/2006 Sb.**, zákoník práce, v platném znění, § 106

Zaměstnanec má právo

- 1) na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, na **informace o rizicích jeho práce** a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením; informace musí být pro zaměstnance **srozumitelná**,
- 2) **odmítnout výkon práce**, o níž má důvodně za to, že bezprostředně a závažným způsobem **ohrožuje jeho život nebo zdraví**, popřípadě život nebo zdraví jiných fyzických osob; takové odmítnutí **není možné** posuzovat jako **nesplnění povinnosti** zaměstnance,
- 3) a **povinnost** podílet se na vytváření bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí, a to zejména uplatňováním stanovených a zaměstnavatelem přijatých opatření a svou účastí na řešení otázek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Zaměstnanec je povinen

- 1) dbát podle svých možností o svou vlastní **bezpečnost**, o své zdraví i o bezpečnost a zdraví fyzických osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání, případně **opomenutí při práci**.
- 2) **mít znalost** základních povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů a požadavků zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je **nedílnou a trvalou součástí kvalifikačních předpokladů zaměstnance**,
- 3) **účastnit se školení** zajišťovaných zaměstnavatelem zaměřených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci včetně ověření svých znalostí,

- 4) **podrobit se** pracovnělékařským prohlídkám, vyšetřením nebo očkováním stanoveným zvláštními právními předpisy,
- 5) **dodržovat** právní a ostatní předpisy a pokyny zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, **s nimiž byl řádně seznámen**, a řídit se **zásadami bezpečného chování** na pracovišti **a informacemi zaměstnavatele**,
- 6) **dodržovat** při práci stanovené **pracovní postupy**, používat stanovené pracovní prostředky, dopravní prostředky, osobní ochranné pracovní prostředky a ochranná zařízení a svévolně je neměnit a nevyřazovat z provozu,
- 7) **nepožívat alkoholické nápoje** a **nezneužívat jiné návykové látky** na pracovištích zaměstnavatele a v pracovní době i mimo tato pracoviště, nevstupovat pod jejich vlivem na pracoviště zaměstnavatele a **nekouřit na pracovištích** a v jiných prostorách, kde jsou účinkům kouření vystaveni také nekuřáci. *Zákaz požívání alkoholických nápojů se nevztahuje na zaměstnance, kteří pracují v nepříznivých mikroklimatických podmínkách, pokud požívají pivo se sníženým obsahem alkoholu, a na zaměstnance, u nichž požívání těchto nápojů je součástí plnění pracovních úkolů nebo je s plněním těchto úkolů obvykle spojeno,*
- 8) oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci **nedostatky a závady na pracovišti**, které ohrožují nebo by bezprostředně a závažným způsobem mohly ohrozit bezpečnost nebo zdraví zaměstnanců při práci, zejména hrozící vznik mimořádné události nebo nedostatky organizačních opatření, závady nebo poruchy technických zařízení a ochranných systémů určených k jejich zamezení,
- 9) s ohledem na druh jím vykonávané práce se podle svých možností podílet na odstraňování nedostatků zjištěných při kontrolách orgánů, kterým přísluší výkon kontroly podle zvláštních právních předpisů,
- 10) bezodkladně **oznamovat** svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci **svůj pracovní úraz**, pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, a pracovní úraz jiného zaměstnance, popřípadě úraz jiné fyzické osoby, jehož byl svědkem, a spolupracovat při objasňování jeho příčin,
- 11) **podrobit se** na pokyn oprávněného vedoucího zaměstnance písemně určeného zaměstnavatelem zjištění, **zda není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek**

4.3 Zjišťování přítomnosti alkoholu nebo jiné návykové látky na pracovišti

- Zákon č. 379/2005 Sb. O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami - §16

Alkoholickým nápojem je lihovina, víno a pivo; alkoholickým nápojem se rozumí též nápoj, který obsahuje více než **0,5 objemového procenta alkoholu**.

Orientačnímu vyšetření a odbornému lékařskému vyšetření zjišťujícímu obsah alkoholu je povinna se podrobit osoba, u níž se lze důvodně domnívat, že **vykonává činnosti pod vlivem alkoholu**, a dále osoba, u které je důvodné podezření, že **přivodila jinému újmu na zdraví v souvislosti s požitím alkoholického nápoje**.

Spočívá-li orientační vyšetření zjišťující obsah alkoholu v dechové zkoušce provedené analyzátelem alkoholu v dechu, splňujícím podmínky stanovené zvláštním právním předpisem, odborné lékařské vyšetření se neprovede. V případě, že osoba tento způsob orientačního vyšetření odmítne, provede se odborné lékařské vyšetření.

Orientačnímu vyšetření a odbornému lékařskému vyšetření zjišťujícímu obsah **jiné návykové látky** než alkoholu je povinna se podrobit osoba, u níž se lze důvodně domnívat, že vykonává činnosti podle pod vlivem jiné návykové látky, a dále osoba, u které je důvodné podezření, že přivodila jinému újmu na zdraví v souvislosti s užitím jiné návykové látky.

K odbornému lékařskému vyšetření na přítomnost alkoholu a orientačnímu vyšetření a odbornému lékařskému vyšetření zjišťujícímu obsah jiné návykové látky než alkoholu je oprávněn příslušník Policie České republiky, příslušník Vojenské policie, příslušník Vězeňské služby České republiky, **zaměstnavatel**, její ošetřující lékař, strážník obecní policie nebo osoby pověřené kontrolou osob, které vykonávají činnost, při níž by mohly ohrozit život nebo zdraví svoje anebo dalších osob nebo poškodit majetek.

Orientální vyšetření mohou provádět výše uvedení, odborné lékařské vyšetření pouze poskytovatel zdravotních služeb k tomu odborně a provozně způsobilý.

Odmítne-li osoba vyšetření, hledí se na ni, jako by byla pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.

Zaměstnavatel musí mít **písemně stanoveny pověřené osoby**, které jsou oprávněny provádět orientační vyšetření případně nařídit odběr biologického materiálu. Zaměstnavatel musí mít písemně stanoven **postup vyšetření** na alkohol či jiné návykové látky. S tímto **postupem musí být prokazatelně seznámeni všichni zaměstnanci**.

Zaměstnanec je povinen podrobit se na pokyn oprávněného vedoucího zaměstnance písemně určeného zaměstnavatelem zjištění, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.

Shrnutí

POVINNOSTI ZAMĚSTNAVATELE

Zaměstnavateli jsou ve vztahu k zaměstnanci stanoveny zákonem taxativně vymezené povinnosti, jež významně zasahují do výkonu práce všech nebo určených skupin zaměstnanců. Zaměstnavatel nesmí připustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž

náročnost neodpovídá jeho schopnostem (to by měl posoudit zaměstnavatel v návaznosti na odbornou znalost vykonávané práce) a zdravotní způsobilosti. Zaměstnavatel musí informovat zaměstnance, do jaké kategorie jím vykonávaná práce je zařazena (dle zvláštního předpisu o kategorizaci prací). Zaměstnanci musí být sděleno, jaké lékařské prohlídky a jaká vyšetření či očkování jsou nutná s ohledem na charakter vykonávané práce, které zdravotnické zařízení poskytuje pracovní lékařskou péči (za zařízení pracovní lékařské péče je považováno zařízení poskytující závodní preventivní péči podle dosavadních předpisů, jelikož ještě nebyl vydán zákon o zdravotní péči). Zaměstnavatel má informovat zaměstnance i o rizicích z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a o přijatých opatřeních. Toto se týká i zaměstnanců agentur práce, nebo těch, kteří pracují na dobu určitou či zaměstnanců jiného zaměstnavatele. Další povinnosti pak jsou vlastní některým skupinám zaměstnanců, jako jsou těhotné ženy, kojící matky, apod. Mezi další povinnosti náleží i zajištění dodržování zákazu kouření na pracovištích dle zvláštního předpisu (zák. č. 379/2005 Sb.) a poskytnutí první pomoci.

O informacích a pokynech je zaměstnavatel povinen vést dokumentaci, a to písemnou, i když zákon toto neurčuje písemnou formou, ale vyplývá to z povahy věci.

Zajistit pro zaměstnance školení o právních a ostatních předpisech z oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je již samozřejmostí, neboť tyto předpisy doplňují odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce. Nejen samotné školení, ale zejména dodržování předpisů je z hlediska praktického to podstatné, a proto je zaměstnavatel povinen vyžadovat a kontrolovat dodržování předpisů zaměstnanci. Zákon určuje, v kterých případech je povinen zaměstnavatel zajistit školení, kupříkladu jde-li o nástup zaměstnance do práce, při změně pracovního zařazení, druhu práce, apod.

Zaměstnanci je rovněž uloženo, aby se zajímal o nedostatky a závady na pracovišti, které ohrožují nebo by mohly bezprostředně a závažně ohrožovat bezpečnost a zdraví zaměstnanců, což se týká i poruch na strojích či jiných zařízeních, nedostatků organizačních opatření, apod.

Jedno ze základních práv, které náleží zaměstnancům, je právo účasti na řešení otázek souvisejících s bezpečností a ochranou zdraví při práci. Toto právo je uskutečněno přímo (tam, kde nepůsobí odborová organizace nebo zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) nebo prostřednictvím odborové organizace.

Právní úpravu naleznete v ustanoveních § 101 až § 108 zákoníku práce.

JAKÁ PRÁVA A POVINNOSTI MÁ ZAMĚSTNANEC

Zaměstnanci náleží při výkonu práce právo na zajištění bezpečnosti a ochrany jeho zdraví. Důležitá je počáteční informovanost o tom, jaká rizika s sebou nese práce, kterou má vykonávat, a jaká opatření k zabránění negativních vlivů může očekávat, protože existence negativních vlivů může vést mnohé zaměstnance k zvažování toho, zda nastoupí do práce či nikoliv. Zákon zde

výslovně stanoví, že poskytnutá informace musí být pro zaměstnance srozumitelná, to znamená, že u každého konkrétního zaměstnance musí být nesporné, že dané informaci porozuměl.

K významnému právu zaměstnance patří právo odmítnout práci, o níž se důvodně domnívá, že ohrožuje bezprostředně závažně jeho život nebo zdraví nebo život či zdraví jiných osob. Jistě nejde o běžné situace, ale pouze o takové případy, které jsou tak závažného charakteru, že naplňují všechny uváděné znaky. Pokud by zaměstnanec v tomto případě takovou práci odmítl vykonat, pak tento jeho přístup nelze posoudit jako nesplnění jeho povinností.

Na straně druhé je však i zaměstnanec povinen dodržovat zákonem stanovené povinnosti, a to znamená podrobit se lékařským prohlídkám, vyšetřením nebo očkováním podle zvláštních právních předpisů, účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, dodržovat právní a ostatní předpisy a pokyny zaměstnavatele z této oblasti, s nimiž byl řádně seznámen, a řídit se zásadami bezpečného chování na pracovišti, dodržovat stanovené postupy, používat stanovené pracovní a dopravní prostředky, osobní ochranné pracovní prostředky, nepožívat alkoholické nápoje a nezneužívat jiné návykové látky na pracovištích zaměstnavatele a v pracovní době i mimo tato pracoviště, podrobit se zjištění, zda není pod vlivem uvedených látek, nekouřit tam, kde jsou účinkům kouření vystaveni nekuřáci.

Kontrolní otázky

1. Které prováděcí předpisy patří k provádění a stanovení bližších požadavků páté části zákoníku práce?
2. Jaké jsou všeobecné zásady k prevenci rizik v BOZP?

Použitá literatura

- [1] HOLUBCOVÁ, Jana. Bezpečnost a ochrana zdraví v novém zákoníku práce. HRM, č. 3, 2007, s. 72 - 73.

Správné odpovědi

1. K provádění a stanovení bližších požadavků zákoníku práce jsou vydávány prováděcí předpisy, mezi které patří především zákon číslo 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nařízení vlády číslo 591/2006 Sb., o bližších minimálních podmínkách na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, nařízení vlády číslo 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek odborné způsobilosti a dále nařízení vlády upravující stanovení způsobu organizace práce a pracovních postupů.

2. Zákon stanoví zásady pro přijímání a provádění opatření k prevenci rizik. Mezi tyto zásady patří zejména omezování vzniku rizik, a pokud již nějaká vzniknou, jde o odstraňování u jejich zdroje původu, soustavné přizpůsobování pracovních podmínek potřebám zaměstnanců tak, aby byly omezeny negativní vlivy na jejich zdraví, nahrazování fyzicky namáhavých prací novými technologickými a pracovními postupy. Zaměstnavatel má dávat přednost prostředkům kolektivní ochrany před prostředky ochrany individuální, to znamená, že půjde o prostředky technického, technologického nebo organizačního charakteru, které umožní chránit větší počet zaměstnanců najednou. Do individuální ochrany řadíme vybavení zaměstnance osobními ochrannými pracovními prostředky.

Zákon poukazuje i na to, že zaměstnavatel udílí zaměstnancům vhodné pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a to konkrétními pokyny dané zaměstnanci jeho nadřízenými.

5 Osobní ochranné pracovní prostředky

Cíle kapitoly

Cílem kapitoly je seznámit posluchače s legislativou týkající se OOPP, jejich poskytováním a zacházením.

Stručný obsah kapitoly

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, § 104
- Nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování OOPP, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků
- Nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky

Získáte

Získáte přehled o tom, co jsou OOPP, jak se skladují, udržují apod. Také zjistíte, jaké jsou povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele ve vztahu k OOPP.

Budete umět

Budete umět definovat, co jsou a co nejsou OOPP. Budete umět sdělit jaké povinnosti má zaměstnavatel a zaměstnanec ve vztahu k OOPP.

Čas

Budete potřebovat 1,5 hodiny ke studiu této kapitoly.

5.1 Co to jsou OOPP?

Není-li možné rizika odstranit nebo dostatečně omezit prostředky kolektivní ochrany nebo opatřeními v oblasti organizace práce, je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky. **Osobní ochranné pracovní prostředky** jsou ochranné prostředky, které musí chránit zaměstnance před riziky, nesmí ohrožovat jejich zdraví, nesmí bránit při výkonu práce a musí splňovat požadavky stanovené zvláštním právním předpisem.

V prostředí, v němž oděv nebo obuv podléhá při **práci mimořádnému opotřebení nebo znečištění** nebo **plní ochrannou funkci**, přísluší zaměstnanci od zaměstnavatele jako osobní ochranné pracovní prostředky též **pracovní oděv nebo obuv**.

Zaměstnavatel je povinen poskytovat zaměstnancům mycí, čisticí a dezinfekční prostředky na základě rozsahu znečištění kůže a oděvu;

Na pracovištích s **nevyhovujícími mikroklimatickými podmínkami**, v rozsahu a za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem je také povinen poskytnout **ochranné nápoje**.

Zaměstnavatel je povinen udržovat osobní ochranné pracovní prostředky v **použitelném stavu a kontrolovat jejich používání**.

Osobní ochranné pracovní prostředky, mycí, čisticí a dezinfekční prostředky a ochranné nápoje přísluší zaměstnanci od zaměstnavatele **bezplatně** podle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Poskytování osobních ochranných pracovních prostředků **nesmí** zaměstnavatel **nahrazovat finančním plněním**.

Povinnosti zaměstnavatele ve vztahu k OOPP:

- 1) Kontrola používání zaměstnanci
- 2) Zajištění v dobrém provozním stavu na dostatečné hygienické úrovni
- 3) Údržba, opravy a včasné vyměňování
- 4) Zajistit používání jen k těm účelům, pro které jsou určeny
- 5) Určení vhodných prostor pro skladování a ukládání
- 6) Vést průkaznou evidenci
- 7) U speciálních OOPP zajistit předepsané prohlídky a funkční zkoušky dle zvláštních předpisů nebo návodů k používání

Povinnosti zaměstnanců ve vztahu k OOPP:

- 1) používat OOPP jen pro práce, pro které byly určeny;
- 2) používat OOPP jen jsou-li vystaveni riziku (podrobněji stanoví zaměstnavatel);

- 3) před použitím překontrolovat kvalitativní stav OOPP, případné nedostatky hlásit zaměstnavateli (resp. svému nadřízenému); v případě, že OOPP nesplňuje požadovanou funkci opustit ohrožený prostor nebo přerušit činnost;
- 4) zajišťovat drobnou denní údržbu OOPP, při výkonu činností epidemiologicky závažných používat jen čisté OOPP včetně pracovního oděvu;
- 5) při čištění, desinfekci a údržbě OOPP se řídit pokyny zaměstnavatele;
- 6) odkládat OOPP na místech k tomu určených, zejména při výkonu činností epidemiologicky závažných;
- 7) vyžadovat výměnu OOPP, pokud tato již ztratila požadované ochranné funkční vlastnosti a pokud by mohlo dojít k ohrožení BOZP;
- 8) oznamovat svému nadřízenému nedostatky a závady při přidělování a používání OOPP;
- 9) při výkonu činností epidemiologicky závažných (např. ve stravovacích službách, v potravinářském průmyslu apod.) neopouštět provozovnu v průběhu pracovní doby v pracovním oděvu a v pracovní obuvi;
- 10) při ukončení pracovního poměru vrátit zaměstnavateli OOPP ve stavu, který odpovídá přiměřenému opotřebení;
- 11) používat vlastní pracovní oděv a obuv (v případech, kdy nemá nárok na tyto části ustrojení jako OOPP), který odpovídá podmínkám pracoviště v souladu s bezpečnostními předpisy a pokyny svého nadřízeného;
- 12) vhodný oděv a obuv při práci patří k jedné ze základních zásad bezpečného chování na pracovišti.

5.2 Ochrannými prostředky pro účely tohoto nařízení nejsou

- 1) běžné pracovní oděvy a obuv, které nejsou určeny k ochraně zdraví zaměstnanců před riziky a které nepodléhají při práci mimořádnému opotřebení nebo znečištění,
- 2) výstroj a vybavení záchranných sborů a služeb vykonávajících činnost podle zvláštních právních předpisů,
- 3) speciální ochranné prostředky používané v armádě nebo pořádkových a bezpečnostních silách,
- 4) výstroj a vybavení používané při provozu na pozemních komunikacích,
- 5) sportovní výstroj a vybavení,
- 6) ochranné prostředky určené pro sebeobranu,
- 7) prostředky pro zjišťování a signalizování rizik a škodlivin na pracovišti.

5.3 Rozdělení druhů prací podle znečištění a doporučená množství čisticích prostředků

Tabulka 1 Příklady prací z hlediska znečištění

Druhy prací	Příklady profesí
Práce velmi nečistá	asfaltéři, lakýrníci, vulkanizéři, deratizéři, galvanizéři, hlubinná těžba, obsluha kotelen na pevná paliva, obsluha a údržba zemních strojů, obsluha a údržba strojních zařízení.
Práce nečistá	seřizovači, vazači, řidiči nákladních vozidel, traktorů a zemědělských strojů, zedníci, montéři, stavební dělníci, obsluha stavebních strojů, lesní a zemědělské dělníci, kováři, provozní chemici, dělníci v potravinářské výrobě, řezníci, uzenáři, svářeči, chovatelé zvířat, obsluha kovoobráběcích strojů, práce ve zdravotnictví způsobující podráždění pokožky
Práce méně čistá	mistři, pracovníci technické kontroly, jeřábníci, skladoví dělníci, řidiči osobních vozidel, servisní technici, obuvníci, tesaři, obrábění dřeva, montáž elektrotechnických výrobků, zásobování, úklid
Práce čistá	administrativa, obsluha plynových kotelen, dozor, měření, obchod, služby, školství, věda, výzkum

Doporučená množství jsou od 100 g na měsíc a upravena podle vyhodnocení rizik zaměstnavatelem.

Společné pro všechny druhy prací minimálně dva ručníky za rok ☺

Shrnutí

Při špatném výběru OOPP mohou tyto prostředky zaměstnancům ztěžovat výkon práce nebo dokonce je nechránit proti rizikům vyplývajícím z této práce. Nejhorší možný případ nastane v okamžiku, kdy použitý OOPP nejenže nechrání proti riziku, ale přímo ohrožuje zdraví zaměstnance. Na výše uvedené případy proto pamatuje § 104 odst. 1 zákoníku práce. Totéž ustanovení zaměstnavateli ukládá povinnost, aby přidělované OOPP splňovaly požadavky stanovené zvláštním právním předpisem, jímž je nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky.

Osoby odborně způsobilé v prevenci rizik musí být nejen dokonale seznámeny s veškerými činnostmi a procesy na daném pracovišti, ale musí vzít v potaz i možnost vzniku mimořádných situací. Při procesu analýzy rizik je nezbytné dodržet hierarchii všeobecných preventivních zásad stanovenou v § 102 odst. 5 zákoníku práce, zejména pak zásadu přednostního uplatňování prostředků kolektivní ochrany před prostředky ochrany individuální. Přidělení OOPP musí tedy být opatřením „poslední instance“ proti zbytkovému riziku.

Při vlastním výběru OOPP je třeba vycházet z návodů k jejich použití, popř. dalších dokumentů specifikujících jejich ochrannou vlastnost před působícími riziky, jako jsou například technické listy, certifikáty apod. Specifikace ochranných vlastností je pak nutno ověřovat i v příslušných technických normách pro jednotlivé druhy OOPP.

Kontrolní otázky

Co nepatří mezi OOPP?

- 1) běžné pracovní oděvy a obuv, které nejsou určeny k ochraně zdraví zaměstnanců před riziky a které nepodléhají při práci mimořádnému opotřebení nebo znečištění,
- 2) výstroj a vybavení záchranných sborů a služeb vykonávajících činnost podle zvláštních právních předpisů,
- 3) speciální ochranné prostředky používané v armádě nebo pořádkových a bezpečnostních silách,
- 4) výstroj a vybavení používané při provozu na pozemních komunikacích,
- 5) sportovní výstroj a vybavení,
- 6) ochranné prostředky určené pro sebeobranu,
- 7) prostředky pro zjišťování a signalizování rizik a škodlivin na pracovišti.

Použitá literatura

[1] Nesprávně vybrané OOPP ohrožují zdraví zaměstnanců. Zdroj: Zpravodaj SÚIP č. 2/2017. 13.6.2017]. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/nespravne-vybrane-oopp-ohrozuj-zdravi-zamestnancu> [cit. 29.8.2018].

Správné odpovědi

6 Bezpečnostní značky, signály a význam barev z hlediska BOZP

Cíle kapitoly

O bezpečnostním značení se hovoří v § 6 z. č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek BOZP, ve znění pozdějších předpisů.

(1) Na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, je zaměstnavatel povinen umístit bezpečnostní značky a značení a zavést signály, které poskytují informace nebo instrukce týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, a seznámit s nimi zaměstnance. Bezpečnostní značky, značení a signály mohou být zejména obrazové, zvukové nebo světelné.

(2) Vzhled, umístění a provedení bezpečnostních značek a značení a zavedení signálů stanoví prováděcí právní předpis.

Tímto prováděcím předpisem je nařízení vlády č. 375/2017 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění pozdějších předpisů.

Stručný obsah kapitoly

Kapitola informuje o základních značkách a signálech uvedených v NV č. 375/2017 Sb.

Získáte

Přehled o značení a signálech využívajících se v rámci bezpečnostního značení. Dozvíte se o označování chemických látek a směsí.

Budete umět

Identifikovat bezpečnostní značky zákazu, výstrahy příkazu. Budete umět rozlišit informativní značky.

Čas

Ke studiu této kapitoly budete potřebovat 2 hodiny.

6.1 Bezpečnostní značky a signály

- Nařízení vlády č. 375/2017 Sb. o vzhledu, umístění a provedení bezpečnostních značek a značení a zavedení signálů

Značky a signály dělíme podle typu na:

- cedulky, štítky,

Obrázek 1 Cedula a štítky

- světelné signály,

Obrázek 2 Světelné signály

- akustické signály,

Obrázek 3 Akustické signály

- signály rukama.

Kódované signály

Význam	Popis	Vyobrazení
A. Všeobecné signály		
START Pozor Začátek povelu	Obě paže jsou rozpaženy, dlaně obráceny kupředu	
STŮJ Přerušení Konec řízeného pohybu	Pravá paže směřuje vzhůru, s dlaní obrácenou dopředu	
KONEC operace	Obě paže složeny ve výši prsou	

Obrázek 4 Signály rukama

Všechny značky a signály musí být srozumitelné, nezaměnitelné a nesmí si protirečit.

Všechny osoby jsou povinny se těmito značkami řídit.

Značky a zařízení určené k vysílání světelných a zvukových signálů musí být vhodné pro prostředí, ve kterém jsou používány, a musí být zhotoveny z odolného materiálu; pokud nejsou zhotoveny z fotoluminiscenčního nebo reflexního materiálu, musí při snížené viditelnosti vydávat světlo nebo být osvětleny.

Světelná plocha značek a světelné signály musí vytvářet kontrast vhodný v prostředí, v němž jsou použity, a nesmí oslňovat. Jestliže značka obsahuje kresbu, která popisuje situaci nebo nařizuje či zakazuje určité chování (dále jen "piktogram"), musí být jednoduchá, srozumitelná a musí obsahovat jen nezbytné podrobnosti.

Značky a zařízení určené k vysílání světelných signálů, které vyžadují dodávku energie, musí být vybaveny nouzovým zdrojem pro případ přerušení dodávky energie.

Informativní značky pro únik a evakuaci osob a značky překážek na únikových cestách musí být i při přerušení dodávky energie viditelné a rozpoznatelné minimálně po dobu nezbytně nutnou k bezpečnému opuštění objektu.

Dojde-li na pracovišti ke zhoršení viditelnosti nebo slyšitelnosti, například při použití osobních ochranných pracovních prostředků, musí být přijata opatření k doplnění nebo použití jiných značek a signálů.

Při umístění značek a zavedení signálů nesmí být jejich účinnost ovlivněna nesprávnou volbou, nedostatečnou údržbou, nedostatečným počtem nebo přítomností jiných značek nebo zdrojů světla nebo zvuků stejného typu, které snižují viditelnost nebo slyšitelnost. Z tohoto důvodu je zejména třeba

- omezit umístění většího počtu značek blízko sebe,

- b) nepoužívat světelné značky v blízkosti jiného podobného světelného zdroje,
- c) nepoužívat současně dvě a více světelných značek odlišného významu, které mohou být zaměněny,
- d) nepoužívat dva zvukové signály současně,
- e) nepoužívat zvukové signály při vysoké hladině okolního hluku,
- f) kontrolovat funkčnost světelných značek a zařízení k vysílání zvukových a světelných
- g) signálů před uvedením do provozu a v pravidelných intervalech i v průběhu provozu,
- h) uvést světelné značky a zařízení k vysílání zvukových a světelných signálů po ukončení
- i) použití bezodkladně do pohotovostního stavu.

Značky zákazu mají kruhový tvar s černým piktogramem na bílém pozadí, červeným okrajem a šikmým pruhem; červený okraj a šikmý pruh zaujímají nejméně 35 % plochy značky. Červený šikmý pruh prochází středem značky přes piktogram a směřuje zleva shora doprava dolů pod úhlem 45 stupňů od vodorovné roviny.

Obrázek 5 Značka zákazu

Značky výstrahy mají trojúhelníkový tvar s černým piktogramem na žlutém pozadí s černým okrajem; žlutá část zaujímá nejméně 50 % plochy značky.

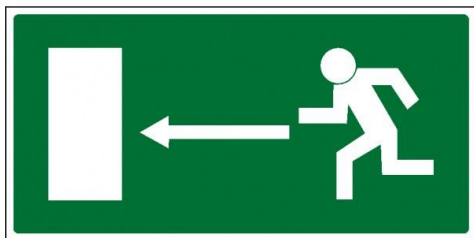
Obrázek 6 Značka výstrahy

Značky příkazu mají kruhový tvar s bílým piktogramem na modrém pozadí; modrá část zaujímá nejméně 50 % plochy značky.

Obrázek 7 Značka příkazu

Informativní značky pro označení únikové cesty a nouzového východu nebo místa první pomoci a zařízení pro přivolání první pomoci mají obdélníkový nebo čtvercový tvar s bílým piktogramem na zeleném pozadí; zelená část zaujímá nejméně 50 % plochy značky

Obrázek 8 Informativní značka

Informativní značky pro věcné prostředky požární ochrany, požárně bezpečnostní zařízení a směr cesty k nim mají obdélníkový nebo čtvercový tvar s bílým piktogramem na červeném pozadí; bílý piktogram zaujímá nejméně 50 % plochy značky.

Obrázek 9 Informativní značky pro věcný prostředek požární ochrany

Značky označující **riziko střetu osob s překážkami** nebo **riziko pádu osob a předmětů** mají střídající se pruhy žluto-černé nebo červeno-bílé stejné velikosti pod úhlem 45°.

Použití barev černé a žluté

Použití barev červené a bílé

Obrázek 10 Značky pro označení rizika střetu osob s překážkami nebo rizika pádu

Značky označující komunikace pro vozidla a pojezdová zařízení ve vnitřních pracovních prostorách objektů mají viditelné souvislé pruhy, jejichž barva musí být kontrastní s povrchem komunikace. Pruhy mají zpravidla **bílou** nebo **žlutou** barvu a jsou umístěny tak, aby vymezovaly bezpečnou vzdálenost. Trvalé komunikace ve venkovních pracovních prostorách jsou podle možností značeny obdobně, pokud nejsou opatřeny vhodným ohrazením nebo chodníky.

Při dosažení stejné účinnosti je možno zaměnit

- a) světelné značky se zvukovými signály,
- b) světelné značky s hlasovými signály,
- c) signály dávané rukou s hlasovými signály,
- d) bezpečnostní barvu se značkou k označení nebezpečí pádu či zakopnutí.

6.1.1 Skladování nebezpečných látek a potrubní vedení, které tyto látky vedou ve smyslu značení

Značky, které určují tyto nebezpečné látky, jsou umístěny na dostupných stranách nádoby nebo potrubního vedení, nesmí být snadno odstranitelné. Značky na potrubním vedení se umísťují v určených odstupech a v blízkosti nebezpečných míst, zejména a u ventilů a spojů.

Od 1. 6. 2015 platí bez výjimek nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1272/2008 tj. nařízení CLP o klasifikaci, označování a balení chemických látek a směsí – Classification, Labelling and Packaging).

	Látky a směsi korozivní pro kovy, kategorie 1 Žravost pro kůži, kategorie 1A, 1B, 1C Vážné poškození očí, kategorie 1
	Akutní toxicita (orální, dermální, inhalační), kategorie 1, 2, 3
	Akutní toxicita (orální, dermální, inhalační), kategorie 4 Dráždivost pro kůži, kategorie 2 Podráždění očí, kategorie 2 Senzibilizace kůže, kategorie 1 Toxicita pro specifické cílové orgány jednorázová expozice, kategorie 3 Podráždění dýchacích cest Narkotické účinky
	Senzibilizace dýchacích cest, kategorie 1 Mutagenita v zárodečných buňkách, kategorie 1A, 1B, 2 Karcinogenita, kategorie 1A, 1B, 2 Toxicita pro reprodukci, kategorie 1A, 1B, 2 Toxicita pro specifické cílové orgány jednorázová expozice, kategorie 1, 2 Toxicita pro specifické cílové orgány opakovaná expozice, kategorie 1, 2 Nebezpečnost při vdechnutí, kategorie 1
	Nebezpečný pro vodní prostředí - akutně, kategorie 1 - chronicky, kategorie 1, 2
	Látky s neznámými účinky

	Neustabilní výbušniny Výbušniny podřaz 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 Samovolně reagující látky a směsi, typy A, B Organické peroxidy, typy A, B
	Hořlavé plyny, kategorie 1 Hořlavé aerosoly, kategorie 1, 2 Hořlavé kapaliny, kategorie 1, 2, 3 Hořlavé tuhé látky, kategorie 1, 2 Samovolně reagující látky a směsi, typy B, C, D, E, F Samozápalné kapaliny, kategorie 1 Samozápalné tuhé látky, kategorie 1 Samozahřívající se látky a směsi, kategorie 1, 2 Látky a směsi, které při styku s vodou uvolňují hořlavé plyny, kategorie 1, 2, 3 Organické peroxidy, typy B, C, D, E, F
	Oxidující plyny, kategorie 1 Oxidující kapaliny, kategorie 1, 2, 3 Oxidující tuhé látky, kategorie 1, 2
	Plyny pod tlakem: stlačené plyny; zkapalněné plyny; zchladnělé zkapalněné plyny; rozpuštěné plyny

Obrázek 11 Označování chemických látek a směsí

Barvy definované normou (buď po celé délce potrubí, nebo barevnými pruhy tak, aby bylo na všech místech potrubí jednoznačné, jaké médium přenáší – pravidelně po 5-10ti metrech). Šířka barevného pruhu a pásu se určuje podle průměru potrubí – do 100 mm šířkou min. 150mm a za ním šipku stejné barvy se směrem proudění.

- **červená** – barva pro PO – potrubí pro hydranty nebo suchovody,
- **tmavě modrá** – barva pro pitnou vodu,
- **světle zelená** – barva pro užitkovou vodu,
- **stříbřitá šed'** – barva pro vodní páru,
- **světle modrá** – barva pro vzduchové rozvody,

- **žlutá – okrová** – barva pro rozvody hořlavých i nehořlavých plynů,
- **hnědá** – hořlavé kapaliny,
- **černá** – ostatní

Obrázek 12 Příklady značení nosných médií

Místnosti, uzavřené prostory nebo prostranství, kde je skladováno nebo dopravováno více nebezpečných chemických látek nebo přípravků, musí být označeny značkou výstrahy, pokud nepostačují značky umístěné na jednotlivých obalech nebo nádobách. Sklady většího počtu nebezpečných chemických látek nebo přípravků musí být podle dané situace označeny v blízkosti místa skladování nebo na dveřích skladu.

- Shrnutí
- Kontrolní otázky
- Použitá literatura
- Správné odpovědi

7 Pracovní úraz – povinnosti zaměstnavatele, zjišťování příčin a okolností vzniku PÚ, povinnosti zaměstnance v případě vzniku PÚ

Cíle kapitoly

V kapitole se dozvíte co je pracovní úraz, kdy může vzniknout. Jaké jsou povinnosti zaměstnavatele vzhledem k pracovnímu úrazu. Také se seznámíte s rozsahem náhrad škody a nemajetkové újmy, včetně možnosti zproštění náhrady.

Stručný obsah kapitoly

1. Co je pracovní úraz.
2. Zjišťování příčin a okolností vzniku pracovního úrazu.
3. Co se rozumí pod pojmem „plnění pracovních úkolů“ a „přímá souvislost s plněním pracovních úkolů“?
4. Rozsah náhrady škody a nemajetkové újmy.

Získáte

Přehled o pracovních úrazech a jejich řešení v rámci zákona a souvislosti s BOZP.

Budete umět

Vyplnit záznam o úraze a sdělit komu jej zaslat.

Čas

Ke studiu této kapitoly je potřeba 3 hodiny.

7.1 Pracovní úraz – povinnosti zaměstnavatele

Pracovním úrazem je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů *při plnění pracovních úkolů* nebo *v přímé souvislosti s ním*.

Jako pracovní úraz se posuzuje těžký úraz, který zaměstnanec utrpěl *pro plnění pracovních úkolů*.

Pracovním úrazem není úraz, který se zaměstnanci přihodil na cestě do zaměstnání a zpět. Cestou do zaměstnání a zpět se rozumí cesta z místa zaměstnancova bydliště (ubytování) do místa vstupu do objektu zaměstnavatele nebo na jiné místo určené k plnění pracovních úkolů a zpět; u zaměstnanců v lesnictví, zemědělství a stavebnictví také cesta na určené shromaždiště a zpět.

Cesta z obce bydliště zaměstnance na pracoviště nebo do místa ubytování v jiné obci, která je cílem pracovní cesty, pokud není současně obcí jeho pravidelného pracoviště, a zpět se posuzuje jako nutný úkon před počátkem práce nebo po jejím skončení.

Zaměstnavatel, u něhož k pracovnímu úrazu došlo, je povinen objasnit příčiny a okolnosti vzniku tohoto úrazu za účasti zaměstnance, pokud to zdravotní stav zaměstnance dovoluje, svědků a za účasti odborové organizace a zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bez vážných důvodů neměnit stav na místě úrazu do doby objasnění příčin a okolností vzniku pracovního úrazu.

O pracovním úrazu zaměstnance jiného zaměstnavatele je zaměstnavatel podle věty první povinen bez zbytečného odkladu uvědomit zaměstnavatele úrazem postiženého zaměstnance, umožnit mu účast na objasnění příčin a okolností vzniku pracovního úrazu a seznámit ho s výsledky tohoto objasnění.

Zaměstnavatel je povinen vést v **knize úrazů evidenci o všech úrazech**, i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující tři kalendářní dny. Zaměstnavatel vede evidenci o úrazech v knize úrazů v elektronické nebo listinné podobě. Evidence obsahuje tyto údaje:

- a) jméno, popřípadě jména, a příjmení (dále jen „jméno“) úrazem postiženého zaměstnance,
- b) datum a hodinu úrazu,
- c) místo, kde k úrazu došlo,
- d) činnost, při níž k úrazu došlo,
- e) počet hodin odpracovaných bezprostředně před vznikem úrazu,
- f) celkový počet zraněných osob,
- g) druh zranění a zraněná část těla podle přílohy č. 3 k tomuto nařízení,

- h) popis úrazového děje,
- i) druh úrazu,
- j) zdroj úrazu,
- k) příčiny úrazu,
- l) jména svědků úrazu,
- m) jméno a pracovní zařazení toho, kdo údaje zaznamenal.

Zaměstnavatel je povinen vyhotovovat záznamy a vést dokumentaci o všech pracovních úrazech, jejichž následkem došlo

- a) ke zranění zaměstnance s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny, nebo
- b) k úmrtí zaměstnance.

Jedno vyhotovení záznamu o úrazu je povinen zaměstnavatel předat postiženému zaměstnanci a v případě smrtelného pracovního úrazu jeho rodinným příslušníkům.

Zaměstnavatel je povinen ohlásit pracovní úraz a **zaslat záznam o úrazu** stanoveným orgánům a institucím viz NV č. 201/2010 Sb.

Zaměstnavatel ohlásí pracovní úraz bez zbytečného odkladu

- a) územně příslušnému útvaru Policie České republiky, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s pracovním úrazem byl spáchán trestný čin,
- b) odborové organizaci a zástupci pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- c) příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti, a trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat,
- d) příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu, jde-li o závažný pracovní úraz podle jiného právního předpisu,
- e) zaměstnavateli, který zaměstnance k práci u něho vyslal nebo dočasně přidělil.

Zaměstnavatel ohlásí smrtelný pracovní úraz bez zbytečného odkladu

- a) územně příslušnému útvaru Policie České republiky,

- b) odborové organizaci a zástupci pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,
- c) příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti,
- d) příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu,
- e) zaměstnavateli, který zaměstnance k práci u něho vyslal nebo dočasně přidělil,
- f) zdravotní pojišťovně, u které byl smrtelným pracovním úrazem postižený zaměstnanec pojištěn.

Záznam o úrazu vyhotovuje zaměstnavatel úrazem postiženého zaměstnance neprodleně, nejpozději však do 5 pracovních dnů ode dne, kdy se o úrazu dozvěděl. Záznam o úrazu předá zaměstnavatel bez zbytečného odkladu oprávněným osobám.

Zaměstnavatel zašle záznam o úrazu za uplynulý kalendářní měsíc nejpozději do pátého dne následujícího měsíce

- a) územně příslušnému útvaru Policie České republiky, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s pracovním úrazem byl spáchán trestný čin,
- b) příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti,
- c) příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu,
- d) zdravotní pojišťovně, u které je pracovním úrazem postižený zaměstnanec pojištěn.

V případě smrtelného pracovního úrazu zašle zaměstnavatel záznam o úrazu nejpozději do 5 dnů ode dne, kdy se o úrazu dozvěděl,

- a) územně příslušnému útvaru Policie České republiky,
- b) příslušnému oblastnímu inspektorátu práce, došlo-li k úrazu u fyzické nebo právnické osoby, která podle jiného právního předpisu podléhá jeho kontrolní působnosti,
- c) příslušnému obvodnímu báňskému úřadu, podléhá-li činnost, pracoviště nebo technické zařízení vrchnímu dozoru podle jiného právního předpisu,
- d) zdravotní pojišťovně, u které byl smrtelným pracovním úrazem postižený zaměstnanec pojištěn.

Zaměstnavatel je povinen přijímat opatření proti opakování pracovních úrazů.

Zaměstnavatel je povinen vést evidenci zaměstnanců, u nichž byla uznána nemoc z povolání, která vznikla na jeho pracovištích, a uplatní taková opatření, aby odstranil nebo minimalizoval rizikové faktory, které vyvolávají ohrožení nemocí z povolání nebo nemoc z povolání.

Byl-li zaměstnavatelem odeslán záznam o úrazu a následně se zaměstnavatel dozví o skutečnostech, které vedou ke změně v něm uvedených údajů, vyhotoví zaměstnavatel úrazem postiženého zaměstnance **záznam o úrazu - hlášení změn**.

7.2 Zjišťování příčin a okolností vzniku pracovního úrazu

- 1) Vymezení místa, kde k úrazu došlo, a činnosti, při které k úrazu došlo, čas vzniku úrazu.
- 2) Osobní údaje zraněného, zraněná část těla, rozsah a druh zranění, oprávněnost pobytu poškozeného na místě, činnost zraněného na místě vzniku úrazu.
- 3) Zajistit bezpečnost osob provádějících objasnění, aby nemohlo dojít k dalším zraněním.
- 4) Dokumentovat stav na pracovišti – fotodokumentace, video.
- 5) Vyslechnout svědky, kteří se v době vzniku úrazu pohybovali na pracovišti nebo v jeho blízkosti.
- 6) Zajistit předměty, které by mohly souviset se vznikem pracovního úrazu.
- 7) Zjištění přítomnosti alkoholu nebo jiných návykových látek, pokud to bylo možné. (související ustanovení - § 106 odst. 4 písm. i) ZP; § 16 zákona č. 379/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů)
- 8) Kontrola použitých osobních ochranných pracovních prostředků; kontrola ochranných zařízení na strojích, které mohly být zdrojem vzniku pracovního úrazu.
- 9) Kontrola dokladů o zdravotní způsobilosti, školeních o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, požadavcích zaměstnavatele, pokynech k zajištění BOZP, zejména formou informací o rizicích o opatřeních na ochranu apod..
- 10) Kontrola strojů a jejich dokumentace, které souvisely se vznikem pracovního úrazu (identifikace stroje, poloha ovládacích prvků, technický stav stroje, bezpečnostní značení stroje apod.)
- 11) Srovnání postupů – správný pracovní postup činnosti, kterou zaměstnanec vykonával, a postup, jakým zaměstnanec skutečně pracoval.

12) Konzultace se specialisty (např. revizní technik), pokud vzniknou nejasnosti.

7.3 Co se rozumí pod pojmem „plnění pracovních úkolů“ a „přímá souvislost s plněním pracovních úkolů“?

Toto definuje zákoník práce v platném znění § 273 – 274a.

7.3.1 Plnění pracovních úkolů

Okolnost, zda ke škodě došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, umožňuje posoudit, zda se na věc vztahují ustanovení zákoníku práce, či nikoliv. I když povinností zaměstnance vyplývající z pracovního poměru je konat podle pokynů zaměstnavatele osobně práce podle pracovní smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru [§ 38 odst. 1 písm. b)], je plnění pracovních úkolů širší pojem než zmíněný výkon práce podle pracovní smlouvy. Zahrnuje tedy kromě již uvedeného

- výkon pracovních povinností vyplývajících z pracovního poměru, a vedle
- činnost, která je předmětem pracovní cesty, nad uvedený rámec též
- jinou činnost vykonávanou na příkaz zaměstnavatele, nebo rovněž
- jinou činnost vykonávanou pro zaměstnavatele
 - na podnět odborové organizace,
 - na podnět rady zaměstnanců,
 - na podnět zástupce pro oblast BOZP,
 - na podnět ostatních zaměstnanců,
 - z vlastní iniciativy (za předpokladu, že k výše uvedeným činnostem zaměstnanec nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo je nevykonává proti výslovnému zákazu zaměstnavatele) a
 - dobrovolnou výpomoc organizovanou zaměstnavatelem.

Zatímco výkon pracovních povinností vyplývajících z pracovního poměru je povinností zaměstnance, jinou činnost, která nevyplývá z druhu práce, k níž se v pracovní smlouvě zavázal, zaměstnanec není povinen vykonávat, a je věcí jeho rozhodnutí, zda výzvě (podnětu) vyhoví; to se týče i příkazu k výkonu jiné činnosti, který zaměstnavatel vydal v rozporu s § 38 odst. 1 písm. b), avšak zaměstnanec jeho příkazu (podnětu) vyhověl.

7.3.2 V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů jsou:

- úkony potřebné k výkonu práce,

- a úkony během práce obvyklé nebo nutné před počátkem práce nebo po jejím skončení,
- a úkony obvyklé v době přestávky v práci na jídlo a oddech konané v objektu zaměstnavatele,
- a dále vyšetření u poskytovatele zdravotních služeb prováděné na příkaz zaměstnavatele, nebo vyšetření v souvislosti s noční prací,
- ošetření při první pomoci a cesta k němu a zpět.

Takovými úkony však **nejsou** cesta do zaměstnání a zpět, stravování (mimo objekt zaměstnavatele nebo vlastní), vyšetření nebo ošetření u poskytovatele zdravotních služeb ani cesta k němu a zpět, pokud není konána v objektu zaměstnavatele.

V přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů je školení zaměstnanců organizované zaměstnavatelem nebo odborovou organizací, popřípadě orgánem nadřízeným zaměstnavateli, kterým se sleduje zvyšování jejich odborné připravenosti.

Cesta z obce bydliště zaměstnance na pracoviště nebo do místa ubytování v jiné obci, která je cílem pracovní cesty, pokud není současně obcí jeho pravidelného pracoviště, a zpět se posuzuje jako nutný úkon před počátkem práce nebo po jejím skončení.

7.4 Rozsah náhrady škody a nemajetkové újmy a zproštění se povinnosti k náhradě škody a nemajetkové újmy

7.4.1 Rozsah náhrad

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, § 269 – 271

Zaměstnavatel je povinen nahradit zaměstnanci za škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda nebo nemajetková újma vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Druhy náhrad

- Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti.
- Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti.
- Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění.
- Účelně vynaložené náklady spojené s léčením.
- Náhrada věcné škody.

7.4.2 Zproštění se povinnosti k náhradě škody a nemajetkové újmy

Zaměstnavatel je povinen nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu, i když dodržel povinnosti vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, pokud se povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela nebo zčásti nezprostí.

Zaměstnavatel se zprostí povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela, prokáže-li, že vznikla

- a) tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní, nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány,
- b) nebo v důsledku opilosti postiženého zaměstnance nebo v důsledku zneužití jiných návykových látek a zaměstnavatel nemohl škodě zabránit, a že tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody nebo nemajetkové újmy.

Zaměstnavatel se zprostí povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zčásti, prokáže-li, že škoda vznikla

- a) v důsledku skutečností uvedených výše s tím, že tyto skutečnosti byly jednou z příčin škody,
- b) proto, že si zaměstnanec počínal v rozporu s obvyklým způsobem chování tak, že je zřejmé, že ačkoliv neporušil právní nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jednal lehkomyšlně, přestože si musel vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem být vědom, že si může způsobit újmu na zdraví. Za lehkomyšlné jednání není možné považovat běžnou neopatrnost a jednání vyplývající z rizika práce.

Zprostí-li se zaměstnavatel povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zčásti, je povinen určit zaměstnavatel část, kterou nese zaměstnanec, podle míry jeho zavinění; v případě uvedeném v písm. b) je však povinen uhradit zaměstnavatel alespoň **jednu třetinu** škody nebo nemajetkové újmy.

Zaměstnavatel se nemůže zprostit povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela ani zčásti v případě, kdy zaměstnanec utrpěl pracovní úraz při odvracení škody hrozící zaměstnavateli nebo nebezpečí přímo hrozící životu nebo zdraví, pokud zaměstnanec tento stav úmyslně nevyvolal.

Shrnutí

Kontrolní otázky

1. Definuj pracovní úraz.
2. Co je uváděno v knize evidence pracovních úrazů?
3. Za jakých okolností se může zaměstnavatel zprostit nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu?

Použitá literatura

Správné odpovědi

1. Pracovním úrazem je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.
2. Evidence obsahuje tyto údaje:
 - a) jméno, popřípadě jména, a příjmení (dále jen „jméno“) úrazem postiženého zaměstnance,
 - b) datum a hodinu úrazu,
 - c) místo, kde k úrazu došlo,
 - d) činnost, při níž k úrazu došlo,
 - e) počet hodin odpracovaných bezprostředně před vznikem úrazu,
 - f) celkový počet zraněných osob,
 - g) druh zranění a zraněná část těla podle přílohy č. 3 k tomuto nařízení,
 - h) popis úrazového děje,
 - i) druh úrazu,
 - j) zdroj úrazu,
 - k) příčiny úrazu,
 - l) jména svědků úrazu,
 - m) jméno a pracovní zařazení toho, kdo údaje zaznamenal.
3. Zaměstnavatel se zproští povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela, prokáže-li, že vznikla
 - c) tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní, nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,

ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány,

- d) nebo v důsledku opilosti postiženého zaměstnance nebo v důsledku zneužití jiných návykových látek a zaměstnavatel nemohl škodě zabránit, a že tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody nebo nemajetkové újmy.

Zaměstnavatel se zproští povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zčásti, prokáže-li, že škoda vznikla

- c) v důsledku skutečností uvedených výše s tím, že tyto skutečnosti byly jednou z příčin škody,
- d) proto, že si zaměstnanec počínal v rozporu s obvyklým způsobem chování tak, že je zřejmé, že ačkoliv neporušil právní nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jednal lehkomyšlně, přestože si musel vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem být vědom, že si může způsobit újmu na zdraví. Za lehkomyšlné jednání není možné považovat běžnou neopatrnost a jednání vyplývající z rizika práce.

8 Zdravotní způsobilost zaměstnance, pracovně lékařské služby, lhůty prohlídek

Cíle kapitoly

Cílem kapitoly je vysvětlení zdravotní způsobilosti zaměstnance, definování pracovně lékařské služby a zákonem stanovených lhůt prohlídek.

Stručný obsah kapitoly

1. Vstupní prohlídky
2. Periodická prohlídka
3. Mimořádná prohlídka
4. Výstupní prohlídky

Získáte

Získáte přehled o pracovních lékařských prohlídkách.

Budete umět

Definovat, kdy je potřeba jít na jakou lékařskou prohlídku.

Čas

Ke studiu kapitoly je potřeba cca 2 hodiny.

- Zákon č. **262/2006 Sb.**, zákoník práce, v platném znění
- Zákon č. **373/2011 Sb.**, o specifických zdravotních službách
- Vyhláška č. **79/2013 Sb.**, o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovně lékařských službách a některých druzích posudkové péče)

Povinnosti zaměstnavatele v souvislosti s pracovně lékařskými službami a prohlídkami:

- a) nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával **zakázané práce** a práce, jejichž náročnost by **neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti**,

- b) sdělit zaměstnancům, u kterého **poskytovatele pracovně lékařských služeb** jim budou poskytnuty pracovně lékařské služby a jakým druhům **očkování** a jakým **preventivním prohlídkám a vyšetřením** souvisejícím s výkonem práce jsou povinni se podrobit, umožnit zaměstnancům **podrobit se** těmto očkováním, prohlídkám a vyšetřením v rozsahu stanoveném zvláštními právními předpisy nebo rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví,
- c) **nahradit** zaměstnanci, který se podrobí preventivní prohlídce, vyšetření nebo očkování případnou **ztrátu na výdělku**, a to ve výši průměrného výdělku,

8.1 Pracovně lékařské prohlídky

- a) vstupní prohlídka, prohlídka periodická a prohlídka mimořádná, které se provádějí za účelem posouzení zdravotní způsobilosti ve vztahu k práci,
- b) výstupní lékařská prohlídka a
- c) lékařská prohlídka po skončení rizikové práce (dále jen "následná prohlídka").

Při provádění pracovně lékařských prohlídek jsou zaměstnancům poskytovány edukační a konzultační zdravotní služby.

8.1.1 Vstupní prohlídka

Vstupní prohlídka se provádí za účelem zajištění, aby k výkonu práce v podmínkách s předpokládanou zdravotní náročností nebyla zařazena osoba ucházející se o zaměstnání, jejíž zdravotní způsobilost neodpovídá zařazení k předpokládané práci.

Vstupní prohlídka se provádí kromě případů stanovených zákonem též před převedením zaměstnance na jinou práci, pokud jde o práci vykonávanou za odlišných podmínek, než ke kterým byla posouzena zdravotní způsobilost zaměstnance. Odlišnými podmínkami se rozumí navýšení rizikových faktorů nejméně o jeden, a to bez ohledu na to, zda změna takových podmínek vede ke změně výsledné kategorie práce.

8.1.2 Periodická prohlídka

Periodická prohlídka se provádí za účelem zjištění včasné změny zdravotního stavu vzniklé v souvislosti se zdravotní náročností vykonávané práce nebo stárnutím organismu, kdy další výkon práce by mohl vést k poškození zdraví posuzovaného zaměstnance, nebo k poškození zdraví jiných osob.

Periodická prohlídka u zaměstnanců vykonávajících práci zařazenou podle zákona o ochraně veřejného zdraví

- 1) v kategorii první se provádí
 - a) jednou za 6 let, nebo
 - b) jednou za 4 roky, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku;
- 2) v kategorii druhé se provádí
 - a) jednou za 5 let, nebo
 - b) jednou za 3 roky, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku;
- 3) v kategorii druhé rizikové a kategorii třetí se provádí jednou za 2 roky,
- 4) v kategorii čtvrté jednou za 1 rok.

Jde-li o práce vykonávané na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, periodické prohlídky se neprovádějí. To neplatí v případě, kdy je práce na základě těchto dohod u zaměstnavatele prováděna opakovaně a doba, na kterou je práce opakovaně sjednávána, je delší než lhůta pro provedení periodické prohlídky a zaměstnavatel provádění těchto prohlídek vyžaduje.

8.1.3 Mimořádná prohlídka

Mimořádná prohlídka se provádí za účelem zjištění zdravotního stavu posuzovaného zaměstnance v případě důvodného předpokladu, že došlo ke ztrátě nebo změně zdravotní způsobilosti k práci nebo pokud dojde ke zvýšení míry rizika již dříve zohledněného rizikového faktoru pracovních podmínek.

Mimořádná prohlídka se provádí, pokud

- a) ji nařídil orgán ochrany veřejného zdraví podle zákona o ochraně veřejného zdraví nebo tak stanoví zákon upravující využívání jaderné energie a ionizujícího záření,
- b) to v daném období vyžaduje zdravotní náročnost konkrétních pracovních podmínek,
- c) došlo ke zhoršení pracovních podmínek ve smyslu zvýšení míry rizika u rizikového faktoru, k němuž již byla posuzována zdravotní způsobilost zaměstnance,
- d) bylo opakovaně zjištěno překročení limitní hodnoty ukazatelů biologického expozičního testu, popřípadě na základě závěrů jiných vyšetření prováděných za účelem sledování zátěže organismu působením rizikových faktorů pracovních podmínek,
- e) byla při pracovně lékařské prohlídce zjištěna taková změna zdravotního stavu zaměstnance, která předpokládá změnu zdravotní způsobilosti k práci v době kratší, než je interval periodické prohlídky, nebo
- f) byl výkon práce přerušen

- (1) z důvodu **nemoci po dobu delší než 8 týdnů**, s výjimkou výkonu práce v kategorii první podle zákona o ochraně veřejného zdraví a nejde-li o práci nebo činnost, jejíž součástí je riziko ohrožení zdraví nebo nestanoví-li jiný právní předpis jinak,
- (2) v důsledku **úrazu s těžkými následky**, nemoci spojené s **bezvědomím** nebo jiné těžké újmy na zdraví, nebo
- (3) z jiných důvodů na dobu delší **než 6 měsíců**.

Mimořádná prohlídka se dále provádí na základě

- a) žádosti předložené zaměstnavatelem z vlastního podnětu nebo podnětu zaměstnance,
- b) informace sdělené ošetřujícím lékařem o důvodném podezření, že změnou zdravotního stavu zaměstnance došlo ke změně zdravotní způsobilosti.

8.1.4 Výstupní prohlídka

Výstupní prohlídka se provádí na základě žádosti zaměstnance, nebo pokud tak stanoví jiný zákon, za účelem zjištění zdravotního stavu zaměstnance v době ukončení výkonu práce, a to s důrazem na zjištění takových změn zdravotního stavu, u kterých lze předpokládat souvislost se zdravotní náročností vykonávané práce.

Výstupní prohlídka se provádí při

- a) ukončení pracovněprávního nebo obdobného vztahu,
- b) převedení na práci se sníženou zdravotní náročností ve smyslu snížení míry rizika nebo na práci konanou za příznivějších pracovních podmínek, než ke kterým byla posouzena zdravotní způsobilost zaměstnance.

Na základě provedení výstupní prohlídky se nevydává lékařský posudek.

Výstupní lékařská prohlídka se neprovádí, jde-li o

- a) práce zařazené do kategorie první podle zákona o ochraně veřejného zdraví a není-li součástí této práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky zdravotní způsobilosti stanoveny jiným právním předpisem, a pokud u zaměstnance nebyla zjištěna v době výkonu práce u zaměstnavatele nemoc z povolání, ohrožení nemocí z povolání nebo pracovní úraz,
- b) výkon práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, jestliže nebylo podle zákona vyžádáno provedení vstupní lékařské prohlídky a není-li podezření na změnu zdravotního stavu v souvislosti s výkonem práce.

Kontrolní otázky

Kdy je potřeba jít na výstupní lékařskou prohlídku.

Použitá literatura

- Zákon č. **262/2006 Sb.**, zákoník práce, v platném znění
- Zákon č. **373/2011 Sb.**, o specifických zdravotních službách
- Vyhláška č. **79/2013 Sb.**, o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, (vyhláška o pracovně lékařských službách a některých druzích posudkové péče)

9 Inspekce práce na úseku BOZP

Cíle kapitoly

Základní přehled o fungování inspekce práce v České republice.

Stručný obsah kapitoly

1. Inspekce práce
2. Působnost úřadu

Získáte

Budete umět

Čas

Ke studiu bude potřeba cca 1,5 hodiny.

- Zákon č. **255/2012 Sb.**, o kontrole (kontrolní řád)
- Zákon č. **251/2005 Sb.**, o inspekci práce, v platném znění
- Zákon č. **174/1968 Sb.**, o státním odborném dozoru nad inspekcí bezpečnosti práce, v platném znění

Ministerstvo práce a
sociálních věcí (MPSV)

Státní úřad inspekce práce
(SÚIP)
GENERÁLNÍ INSPEKTOR

Oblastní inspektorát práce (8x) VEDOUCÍ INSPEKTOR

Náklady vzniklé výkonem kontrol nad BOZP hradí stát.

9.1 SÚIP a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z

- 1) právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy nebo platu a náhradě výdajů zaměstnancům,
- 2) právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- 3) právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- 4) právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení,
- 5) právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců, zaměstnanců pečujících o děti, jakož i zaměstnanců, kteří prokázali, že převážně sami dlouhodobě pečují o fyzickou osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),
- 6) právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti dětmi,
- 7) právního předpisu, který stanoví povinnost uskutečnit veřejnou výzvu nebo výběrové řízení na obsazení místa úředníka nebo na obsazení místa vedoucího úředníka územního samosprávného celku, jakož i to, zda veřejná výzva nebo výběrové řízení byly provedeny včetně jejich průběhu.

9.1.1 SÚIP a inspektoráty rovněž kontrolují dodržování

- 8) kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky zaměstnanců vyplývající z právních předpisů, jakož i vnitřních předpisů podle § 305 zákoníku práce,
- 9) vnitřních předpisů vydaných podle zákoníku práce, jestliže zakládají práva zaměstnanců.

9.2 Působnost úřadu a inspektorátů se nevztahuje na

- 1) vojáky v činné službě povolané na vojenská cvičení podle zákona o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze,
- 2) vojáky z povolání podle zákona o vojácích z povolání,
- 3) fyzické osoby vykonávající službu v bezpečnostních sborech podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů,
- 4) kontrolované osoby v rozsahu, ve kterém u nich vykonává vrchní dozor orgán **státní báňské správy**,
- 5) kontrolované osoby v rozsahu, ve kterém u nich vykonávají dozor orgány státního zdravotního dozoru,
- 6) kontrolované osoby v rozsahu, ve kterém u nich vykonává kontrolní činnost Státní úřad pro jadernou bezpečnost,
- 7) kontrolované osoby v rozsahu, ve kterém u nich vykonávají dozor drážní správní úřady a Drážní inspekce,
- 8) bezpečnost provozu určených technických zařízení v ozbrojených silách České republiky,
- 9) činnost bezpečnostního sboru při služebním zákroku nebo zásahu podle zvláštních právních předpisů.

Státní odborný dozor nad bezpečností vyhrazených technických zařízení vykonávají organizace státního odborného dozoru zřízené výhradně k tomuto účelu Ministerstvem práce a sociálních věcí. Je-li zřízeno více organizací státního odborného dozoru, vymezí jejich působnost Ministerstvo práce a sociálních věcí při jejich zřízení.

9.3 Technická inspekce České republiky (TIČR)

Vyhrazenými technickými zařízeními jsou zařízení se zvýšenou mírou ohrožení zdraví a bezpečnosti osob a majetku, která podléhají doзору podle tohoto zákona. Jsou to technická zařízení tlaková, zdvihací, elektrická a plynová.

10 Kategorizace práce a zařazování do kategorií, riziková pracoviště, rizikové práce

Cíle kapitoly

Cílem kapitoly je seznámit posluchače s postupem zařezování prací do kategorií.

Stručný obsah kapitoly

1. Kategorizace práce.
2. Faktory rozhodující pro zařazování prací do kategorií.
3. Kategorie práce.

Získáte

Přehled o kategorizaci práce.

Budete umět

Postup při zařazování práce do kategorie.

Čas

Ke studiu je potřeba cca 2 hodiny.

10.1 Kategorizace práce

- Zákon č. **258/2000 Sb.**, o ochraně veřejného zdraví, v platném znění
- Vyhláška č. **432/2003 Sb.**, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, v platném znění
- Nařízení vlády č. **361/2007 Sb.**, který se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, v platném znění
- Nařízení vlády č. **291/2015 Sb.**, o ochraně zdraví před neionizujícím zářením
- Nařízení vlády č. **272/2011 Sb.**, o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluky a vibrací

10.1.1 Faktory rozhodující o zařazení práce do kategorií

Faktorem se pro účely této vyhlášky rozumí fyzikální, chemické a biologické činitele, prach, fyzická zátěž, zátěž teplem a chladem, psychická a zraková zátěž a další faktory, které mohou mít nebo mají vliv na zdraví.

1. Prach
2. Chemické látky a směsi
3. Hluk
4. Vibrace
5. Neionizující záření
6. Fyzická zátěž
7. Pracovní poloha
8. Zátěž teplem
9. Zátěž chladem
10. Psychická zátěž
11. Zraková zátěž
12. Práce s biologickými činiteli
13. Práce ve zvýšeném tlaku vzduchu

10.2 Zařazování prací do kategorií

Zařazení práce do určité kategorie vyjadřuje souhrnné hodnocení úrovně zátěže faktory, které rozhodují o kvalitě pracovních podmínek z hlediska zdravotního. Za rozhodující se považují všechny faktory, které mohou při dané práci významně ovlivňovat nebo ovlivňují zdraví zaměstnance.

Zaměstnavatel nebo jím pověřená osoba posoudí práce a navrhne jejich zařazení do kategorií v daném podniku a podle faktorů a kritérií uvedených ve vyhlášce 432/2003 Sb. Povinnost provádět kategorizaci práce je dána zákonem č. 258/2000 Sb.

10.2.1 Kategorie práce

Při zařazování prací do kategorií se stanoví kategorie rozhodujících faktorů v charakteristické směně. Při zařazování prací do kategorií se bere v úvahu vzájemné ovlivňování účinků jednotlivých faktorů, pokud je toto ovlivňování na podkladě současných vědeckých poznatků známo.

Podle míry výskytu faktorů, které mohou ovlivnit zdraví zaměstnanců, a jejich rizikovosti pro zdraví se práce zařazují do **čtyř kategorií**.

Kategorie 1. – práce, při nichž podle současného poznání není pravděpodobný nepříznivý vliv na zdraví.

Kategorie 2. – práce, při nichž podle současného poznání lze očekávat jejich nepříznivý vliv na zdraví jen výjimečně, zejména u vnímavých jedinců, tedy práce, při nichž nejsou překračovány hygienické limity jednotlivých faktorů, a práce naplňující další kritéria pro jejich zařazení do kategorie druhé.

Kategorie 2R – práce, o níž takto rozhodne příslušný orgán ochrany veřejného zdraví nebo tak stanoví zvláštní právní předpis.

Kategorie 3. – při nichž jsou překračovány hygienické limity anebo splňují kritéria pro zařazení pro jednotlivé faktory, přičemž expozice zaměstnanců faktorům není spolehlivě snížena technickými opatřeními pod úroveň stanovenou hygienickými limity, pro zajištění ochrany zdraví je nezbytné použití OOPP, organizační a jiná opatření.

Jedná se také o práce, při nichž dochází opakovaně k výskytu nemocí z povolání

Kategorie 4. – práce, při nichž je vysoké riziko ohrožení zdraví, které nelze zcela vyloučit ani při používání dostupných a použitelných ochranných opatření.

Kategorie, do které má být práce zařazena, se v případě současnému vystavení dvěma nebo více faktorům stanovuje podle **nejméně příznivě hodnoceného rizikového faktoru**.

10.2.2 Rozhodnutí o zařazení

Do žádné kategorie se nezařazují práce prováděné na pracovištích staveb prozatímně užívaných ke zkušebnímu provozu, který nepřekročí **jeden rok**, přičemž se nejedná o stavební práce a práce obdobné na této stavbě prováděné.

O zařazení do třetí a čtvrté kategorie rozhoduje příslušný orgán ochrany veřejného zdraví (MZ, KHS) žádá zaměstnavatel a to do 30 dnů ode dne zahájení výkonu práce.

Práce zařazené do 2. kategorie určuje zaměstnavatel, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.

Ostatní práce jsou pak v kategorii první.

V případě zařazení prací do druhé kategorie je zaměstnavatel povinen neprodleně oznámit příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví, které práce byly to této kategorie zařazený a současně předložit údaje rozhodné pro toto zařazení včetně protokolů o měření nebo vyšetření faktorů pracovních podmínek (provedená prostřednictvím držitele osvědčení o akreditaci nebo držitele autorizace k příslušným měřením a vyšetřením, je-li tato autorizace nebo akreditace dána právním předpisem, nebo musí být zaměstnavatel sám takto kvalifikovaný).

V případě změny pracovních podmínek, které mají vliv na zařazení do kategorie práce a to do druhé rizikové, třetí a čtvrté, je zaměstnavatel povinen okamžitě předložit žádost orgánu ochrany veřejného zdraví.

Krajská hygienická stanice nebo Ministerstvo zdravotnictví může z moci úřední rozhodnout o zařazení práce, která spadala do první nebo druhé kategorie, do kategorie vyšší (druhá riziková, třetí, čtvrtá).

Rizikovou prací se rozumí práce, při které je nebezpečí vzniku nemoci z povolání nebo jiné nemoci související s prací. Zaměstnavatel, na jehož pracovištích jsou vykonávány rizikové práce, je povinen vést evidenci u každého zaměstnance ode dne, kdy byl přidělen na rizikovou práci, a ukládat evidenci o těchto zaměstnancích po dobu 10 let, resp. 40 let u prací podle §40 zákona č. 258/2000 Sb.

Žádost na zařazení práce do kategorie

1. Označení práce.
2. Název a umístění pracoviště, kde je daná práce vykonávána.
3. Výsledky hodnocení expozice fyzických osob vykonávající danou práci jednotlivým rozhodujícím faktorům pracovních podmínek v charakteristické směně včetně doby trvání expozice.
4. Délku směny; u vícesměnného provozu režim střední směň.
5. Návrh kategorie, do které má být práce zařazena.
6. Počet zaměstnanců vykonávajících danou práci, z toho žen.
7. Opatření přijatá k ochraně zdraví zaměstnanců vykonávajících danou práci.